

Economic strategies of Rural Business Architecture: A case study of District 7 of the Babylonian system

Morteza Maleki Charkovani¹ , Farhang Mozaffar² ✉, Mohammad Ali Khan Mohammadi³ ,
Bahram Saleh Sedghpour⁴

1. Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Planning, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

Email: tahal400co@gmail.com

2. (Corresponding Author) Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Planning, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

Email: mozaffar.farhang@gmail.com

3. Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Planning, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

Email: khanmohammadi@iust.ac.ir

4. Department of Educational, Faculty of Humanities, Shahid Rajaei Teacher Training University, Tehran, Iran

Email: sedghpour@srut.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Article History:

Received:

19 January 2026

Received in revised form:

29 February 2026

Accepted:

5 April 2026

Available online:

28 April 2026

Keywords:

Structural Equation
Modeling,
Rural Business
Architecture,
Tourism Farm,
Livelihood Housing,
Creative Village-Farm.

ABSTRACT

Contemporary rural development theories emphasize minimizing external intervention while strengthening endogenous processes and supporting the local economy. Tourism presents both positive and negative impacts on the economic prosperity of rural communities. Tourism farms have the potential to stimulate socio-economic development while mitigating negative environmental effects. This study aims to investigate the role of tourism farms, in conjunction with livelihood housing, within a structural equation modeling (SEM) framework of business spaces in endogenous villages characterized by limited development and support. The study employed correlation analysis and structural equation modeling to examine the variables and their structural relationships. The statistical population comprised rural and tourism producers, with a sample size of 180. Data were collected using a closed-ended questionnaire with a 4-point Likert scale, and path analysis was conducted using SPSS 20 and AMOS 24 software. The implementation steps included: (1) developing the index model and converting it into the target model; (2) constructing hypothetical models of intrinsic tourism architecture; (3) evaluating indicators to prioritize two-, three-, and four-factor models; and (4) discussing and interpreting the results within the SEM framework. Removing the exogenous factor of village development and support enhanced the evaluation indicators of the proposed models. Generally, reducing the number of factors and variables improves model fit, with two-factor models often achieving near-zero error. The most complex endogenous structure consists of four factors: tourism farm, livelihood housing, village-creative farm, and non-residential architecture. For three-factor structural planning, non-residential architecture is removed, while for two-factor planning, the village-creative farm is excluded.

Citation: Maleki Charkovani, M., Mozaffar, F., Khan Mohammadi, M. A., Saleh Sedghpour, B. (2026). Economic strategies of Rural Business Architecture: A case study of District 7 of the Babylonian system. *Journal of Rural Research*, 17 (1), 141-155.

<http://doi.org/10.22059/jrur.2025.394129.2029>

© The Author (s)

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

Given the growth of rural populations and the imperative to enhance villagers' income and welfare, the development of rural businesses has become essential. Contemporary rural development theories primarily emphasize minimizing external intervention, fostering endogenous processes, and focusing on local economies, production activities, and business spaces, including marketplaces. Business space is conceptualized as comprising four elements: (1) livelihood housing, (2) indigenous tourism farms, (3) village-creative farms, and (4) non-residential workspaces.

Scholars have offered diverse perspectives on the relationship between tourism and the economic prosperity of rural communities. This relationship can be understood through positive, negative, and dual dimensions: negative impacts arise from extensive and uncontrolled development, whereas positive outcomes result from dispersed and integrated development in the context of sustainable tourism. The dual effects are context-dependent, varying with time, location, and planning strategies.

Tourism farms, also referred to as agricultural tourism, can stimulate socio-economic development while mitigating negative environmental impacts. Consequently, they can be categorized as a form of sustainable tourism. However, research on the architecture of rural business spaces remains limited. This study aims to examine the role of tourism farms, in combination with livelihood housing, within a SEM framework of business spaces in endogenous villages characterized by limited development and support.

Methodology

To examine the variables and their structural relationships, the study employed correlation analysis and SEM. The study

population comprised rural and tourism business owners and producers. A sample of 180 participants was surveyed using a closed-ended questionnaire with a 4-point Likert scale. Path analysis was conducted using SPSS 20 and AMOS 24 software.

The implementation steps included: (1) developing the indicator model, entering it into the software, and converting it into the target model; (2) constructing hypothetical models of intrinsic tourism architecture; (3) evaluating indicators to prioritize two-, three-, and four-factor models; and (4) discussing and interpreting the results within the SEM framework.

Factor analysis was performed twice in SPSS to identify the underlying factors. Initially, 32 factors were extracted. Due to the large number of factors and resulting modeling options, the variables of each factor were aggregated into composite functions. A second round of factor analysis in SPSS produced seven second-order factors and 21 first-order factors. Subsequently, these factors were incorporated into a conceptual model and refined in AMOS according to standard model fit indicators, ultimately yielding five second-order factors and twelve first-order factors.

Regarding relationships among components, the maximum standardized regression weight between the tourism farm and livelihood housing was 1.684. Among the components, indigenous tourism exhibited the strongest association, with a standardized weight of 0.611 in the second stage of livelihood breeding (silkworm production), decreasing to 0.61 and 0.31 in subsequent business stages.

Results and Discussion

This study examined the indicators of seven structural relationship models with two, three, and four factors. A summary of the results and their interpretation is presented in the table below.

Table 1. The recommended number of factors involved in business architecture in the village of intrinsic tourism

Total rank	Number of factors	Influential	Mediator	Impressionable	Priority according to the number of factors
1	2	Tourism farm	-	Livelihood housing	First 2 factors-attention to the relationship between these two factors in simple planning
2	2	Tourism farm	-	Non-residential business	Second 2 factors-the development of non-residential buildings is not the first priority.

3	2	Tourism farm	-	Creative farm	Third 2 factors-not recommended.
4	3	Tourism farm	Creative farm	Livelihood housing	First 3 factors-tourism and creative farms can develop livelihood housing.
5	3	Tourism farm	Creative farm	Non-residential business	Second 3 factors - not recommended.
6	4	Tourism farm	Creative farm	Non and residential business	This model can be used in planning on the scale of the rural area where these factors exist.
7	5	Support development	3other factors	Non-residential business	Support development unit to serve rural business development as a initiator, driver and facilitator.

Conclusion

In conclusion, the study demonstrated that removing the exogenous factor of village development and support improved the evaluation indicators across all hypothetical models. Therefore, in planning and designing rural business spaces, it is recommended to focus on the minimal number of factors necessary. The simplest and most effective structure highlights two factors: tourism farms and livelihood housing.

The most complex model incorporates four factors—tourism farms, livelihood housing, village-creative farms, and non-residential architecture—but produced the weakest outcomes among the proposed models. The

optimal configuration is a three-factor model, comprising tourism farms, livelihood housing, and village-creative farms.

The elimination of the exogenous factor, combined with the evaluation, validation, and interpretation of the tourism farm business models, demonstrates the effectiveness of removing exogenous influences while preserving the endogenous role of the tourism farm. These findings support the theoretical framework of second-generation rural development, which emphasizes endogenous models.

Funding

There was no funding support. research, method design, calculation and analysis of information.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this research.

Authors' Contribution

First author prepared the questionnaire, collected the data, and drafted the article. The second author supervised the research, checked and controlled the results, and corrected, revised, and finalized the article (correspond). The third author interpreted the information and supervised the research. The fourth author participated in

نقش مزرعه گردشگری در فضاهای کسب‌وکار روستاهای درون‌زا (فاقد توسعه و پشتیبانی) مطالعه موردی: ناحیه ۷ منظومه بابل کنار*

مرتضی ملکی چرکوانی^۱، فرهنگ مظفر^۲، محمدعلی خان محمدی^۳، بهرام صالح صدق‌پور^۴

- ۱- گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. رایانامه: taha1400co@gmail.com
۲- نویسنده مسئول، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. رایانامه: mozaffar.farhang@gmail.com
۳- گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. رایانامه: khanmohammadi@iust.ac.ir
۴- گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران. رایانامه: sedghpour@srui.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	نظریه‌های جدید روستایی بر کاهش مداخله و درون‌زایی و اقتصاد محلی تأکید دارند. هدف این مطالعه بررسی جایگاه مزرعه گردشگری در فضاهای کسب‌وکار روستاهای درون‌زا است. جهت تبیین متغیرها و روابط ساختاری، پژوهش با روش همبستگی با جامعه آماری تولیدکنندگان روستایی در ناحیه ۷ منظومه بابل کنار، حجم نمونه ۱۸۰ و ابزار نمونه‌گیری پرسشنامه بسته با طیف لیکرت ۴ تایی با استفاده از نرم‌افزار SPSS20 و Amos24 انجام شد. مراحل اجرا شامل: ۱-تولید مدل شاخص و تبدیل آن به مدل مطلوب، ۲- تدوین مدل‌های مفروض معماری گردشگری درون‌زا، ۳- ارزیابی شاخص‌های برازش اولویت‌بندی مدل‌های دو و سه و چهار عاملی ۴-بحث و تفسیر در مدل SEM بود. نتایج نشان می‌دهد که حذف عامل برون‌زای توسعه و پشتیبانی روستا باعث بهبود شاخص‌های ارزیابی مدل‌های مفروض می‌شود و به‌طورمعمول کاهش عوامل و متغیرها باعث بهبود شاخص‌ها می‌گردد به نحوی که در مدل‌های دو عاملی خطا به صفر می‌رسد. پیچیده‌ترین ساختار درون‌زا با ۴ عامل «مزرعه گردشگری»، «مزرعه خلاق»، «مسکن معیشتی» و «معماری غیرمسکونی» تعریف می‌شود. برای برنامه‌ریزی ۳ عاملی، عامل «معماری غیرمسکونی» و برای دو عاملی، «مزرعه خلاق» حذف شود و انتخاب تعداد عامل بر اساس مطالعه عوامل موجود، میزان توسعه‌یافتگی و گستردگی برنامه‌ریزی روستایی پذیرد.
واژگان کلیدی: مدل معادلات ساختاری، معماری کسب‌وکار روستایی، مزرعه گردشگری، مسکن معیشتی، مزرعه خلاق.	

استناد: ورمزاری، حجت؛ سیاه‌بیدی، پریا و بهروز، ریحانه. (۱۴۰۵). گردشگری روستایی نسل هزاره در ایران: رویکردی نسلی به سیاست‌گذاری، حکمرانی و ظرفیت‌های تحول‌آفرین. *مجله پژوهش‌های روستایی*، ۱۷ (۱)، ۱۵۵-۱۴۱.

<http://doi.org/10.22059/jrur.2025.394129.2029>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

© نویسندگان

*. این مقاله برگرفته از رساله دکترای آقای مرتضی ملکی چرکوانی در رشته معماری با راهنمایی نویسنده دوم و سوم و مشاوره نویسنده چهارم در دانشکده معماری دانشگاه علم و صنعت ایران است.

مقدمه

یکی از مشکلات اساسی کشور ما در سال‌های اخیر، عقب‌ماندگی روستاها و مهاجرت روستاییان به نواحی شهری بوده است که عامل اصلی آن، مسائل اقتصادی، به خصوص دسترسی به اشتغال می‌باشد. این امر مشکلات بسیار زیادی مانند حاشیه‌نشینی، کاهش کیفیت زندگی، کمبود اشتغال و افزایش جرم و جنایت را در شهرها به همراه داشته است؛ از سوی دیگر، کاهش رشد بخش کشاورزی در نواحی روستایی و کاهش ۲۳.۴ درصدی اشتغال، این واقعیت را نشان می‌دهد که در آینده، توسعه کشاورزی به‌تنهایی نمی‌تواند رشد اقتصادی را در روستاهای کشور تضمین کند و فقر را ریشه‌کن سازد؛ بنابراین توجه به سایر بخش‌ها نیز در کنار بخش کشاورزی ضرورت دارد. (شجاعی فرد، ۱۳۹۸: ۱۸۶). در این میان گردشگری روستایی می‌تواند نقش مهمی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی روستاها ایفا کند و به عنوان یک استراتژی برای توسعه پایدار مناطق روستایی مطرح شود. با این حال، تأثیرات آن می‌تواند هم مثبت و هم منفی باشد و نیاز به مدیریت و برنامه‌ریزی دقیق دارد. به‌طور خلاصه، نقش مثبت گردشگری در توسعه روستاها را می‌توان ایجاد اشتغال و درآمد (کرمی بنماران و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۴۵)، توسعه زیرساخت‌ها، حفظ محیط‌زیست و میراث فرهنگی، ارتقای سطح زندگی، توسعه اقتصادی محلی، افزایش آگاهی و تعاملات اجتماعی و تأثیرات منفی گردشگری روستایی را می‌توان تغییرات فرهنگی و اجتماعی (مانند تغییر در سبک زندگی، ارزش‌ها و آداب و رسوم)، فشار بر منابع طبیعی و محیط‌زیست، افزایش قیمت کالا و خدمات برای ساکنین محلی و تبدیل کاربری زمین (از کشاورزی، دام‌پروری به مسکونی) شود. بنابراین برای بهره‌مندی از مزایای گردشگری روستایی و جلوگیری از تأثیرات منفی آن، برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح و جامع ضروری است. این برنامه‌ریزی باید با مشارکت جوامع محلی و در نظر گرفتن ملاحظات زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی انجام شود. (باری حصار و محمدی، ۱۴۰۲؛ کردلو و احمدی، ۱۳۹۹؛ عینالی و همکاران، ۱۳۹۷). گردشگری روستایی انواعی دارد شامل: گردشگری طبیعی، گردشگری فرهنگی، اکوتوریسم، گردشگری دهکده، گردشگری کشاورزی، گردشگری مزرعه، گردشگری روستایی و گردشگری سبز (رضوانی، ۱۳۹۸). گردشگری کشاورزی یا مزرعه یک نمونه از انواع گردشگری است که در آن گردشگران از مزارع و مناطق روستایی بازدید می‌کنند و در فعالیت‌های کشاورزی و دامداری مشارکت می‌کنند یا از امکانات و خدمات مرتبط با این نوع فعالیت‌ها بهره‌مند می‌شوند. به نحوی که در پژوهشی مشخص شد ۸۰٪ شهروندان مطالعه شده یکی از مبالغ پیشنهادی برای خدمات گردشگری را پذیرفتند (ورمزیاری و همکاران، ۱۳۹۲: ۴۱۲). بهره‌مند شدن از هوای پاکیزه، تماس با طبیعت، تمدد اعصاب و لذت بردن از فضای خانوادگی در فضایی آرام از جمله انگیزه‌های افراد در گردشگری می‌باشد. (ورمزیاری و همکاران، ۱۳۹۵: ۶۵۱). این نوع گردشگری به عنوان یک فعالیت تفریحی و آموزشی موردتوجه قرار گرفته است. گردشگری مزرعه انواع مختلفی دارد، از جمله مزارع بازدید، آموزشی، مهمان، سلامت، خود برداشت، شهروند هدف این نوع گردشگری تعامل بین روستاییان و گردشگران و درآمدزایی مستقیم برای روستاییان و کشاورزان و از مزایای آن برای گردشگر می‌توان به فرصتی برای آشنایی با زندگی روستایی، تجربه فعالیت‌های کشاورزی، بهره‌مندی از محصولات ارگانیک، حمایت از جوامع محلی نام برد. (سالاری پور و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۱). در سه دهه اخیر، صنعت گردشگری نقش فرایندهای در اقتصادهای محلی ایفا کرده است و بخشی از تغییر ساختار جهانی را رقم زده است (چراغی، ۱۴۰۱: ۲۱). برخی عوامل بازاریابی توسعه گردشگری چون مکان و دسترسی، رعایت اصول مبللمان و چیدمان فضایی، گسترش موزه‌ها و مجتمع‌های بین راهی، جلوگیری از تخریب زمین‌های کشاورزی و باغی، جاذبه‌های گردشگری مصنوعی و ... (Hesam, et al. 2017:476). جایگاه گردشگری را در معماری کسب‌وکار روستایی نشان می‌دهد. عواملی چون منظر و چشم‌اندازهای انسان ساخت، امکانات اقامتی و

تفریحی، جاذبه‌ها و آثار تاریخی و فرهنگی (محمودی چناری و همکاران، ۱۳۹۷: ۶۰۳) می‌تواند به عنوان فضاهای کسب‌وکار روستایی مطرح شود. اگر عوامل پنهان معماری کسب‌وکار روستایی را به ۴ گروه بناهای مزرعه (گردشگری و خلاق) و بناها (مسکن معیشتی و غیرمسکونی) تقسیم شود، از آنجاکه بین مردم بومی روستا انسجام اجتماعی قوی وجود دارد، می‌توان انتظار داشت بین این ۴ گروه بنا نیز روابط ساختاری و فعالیتی وجود داشته باشد و توسعه متوازن یک‌گونه بنا بتواند به توسعه سایر گونه بناها و کسب‌وکار ایشان بینجامد. اما با توجه به مرور ادبیات نیز می‌توان چنین انتظار داشت که توسعه یک‌گونه از این بنا- مزرعه‌ها به آسیب به سایر بناها نیز بینجامد (ملکی و همکاران، ۱۴۰۴: ۱۹).

در خصوص ارتباط گردشگری با رونق اقتصادی روستا نظرات مختلفی داده‌شده است. رابطه‌ای قوی بین توسعه گردشگری خانه‌های دوم و تغییرات در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست‌محیطی وجود دارد. (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۴: ۶). اما این تأثیرات در سه بعد مثبت و منفی و دوگانه قابل‌بررسی می‌باشد. بعد منفی و آسیب توسعه شدید و درشت مقیاس و بی‌برنامه در مطالعات قدیمی‌تر داخل کشور، بالأخص در مورد شهرک‌های گردشگری آسیب‌شناسی و ابعاد منفی گزارش شده است. به‌عنوان مثال این الگو اغلب با کاهش تنوع زیستی، افزایش مصرف انرژی و تولید زباله، و ایجاد ترافیک و آلودگی همراه است. مشکلاتی چون تغییر کاربری زمین‌ها، تغییر بافت سنتی روستاها، ساخت مسکن از شکل سنتی به شکل مدرن و تغییر در چشم‌اندازها موجب شده و باعث فاصله گرفتن روستاها از عملکرد سنتی خود و پاسخگویی به نیازهای جدید برآمده‌اند که افراد غیربومی و عناصر شهری مطرح کرده‌اند. (گلین‌مقدم، ۱۳۸۷: ۲۰۷). سهم بخش کشاورزی در نواحی روستایی این ناحیه به علت تغییرات شدید کاربری زمین‌های کشاورزی برای ساخت‌وساز ویلا (شهرک‌های گردشگری) در حال کاهش است. همچنین تصورات جامعه میزبان از پیامدهای محیطی گردشگری در ناحیه مدنظر منفی است (علیقلی‌زاده و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۹). بنابراین توسعه بزرگ مقیاس وسیع بالأخص در قالب شهرک گردشگری و بدون تدوین برنامه‌ریزی کالبدی آسیب‌زننده می‌باشد (آمار و برنجکار، ۱۳۸۸: ۱۷). بعد مثبت و مزیت توسعه ریز مقیاس و ترکیبی و با برنامه در مطالعات جهانی و یا مطالعات اخیر در ایران ابعاد مثبت بیشتری درباره مزیت‌های گردشگری بومی گزارش شده است. به‌عنوان مثال خانه دوم به عنوان گونه‌ای از گردشگری بومی، دارای اثرات مطلوب اقتصادی و کالبدی و باعث افزایش فرصت‌های شغلی، تنوع شغلی و به‌تبع آن افزایش درآمد می‌گردد. (عیسی نژاد و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۶۹) خانه‌های دوم، تقلیدی از زندگی سنتی روستایی و استفاده از محیط‌زیست برای فعالیت‌های سنتی تفریحی است (Vepsäläinen & Pitkänen, 2010:199).

شدت اثرگذاری توسعه گردشگری خانه دوم بر توسعه کالبدی سکونتگاه روستایی در حد کمتر از میانگین (۴۰٪) قرار دارد. (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۴: ۶). بیشتر مساکن بادوام، خانه‌های دومی است که از نظر معماری زیباتر و متفاوت با مساکن قدیمی موجود در روستاست، اما در پی این موضوع باید به پیامدهای منفی آن‌ها هم اشاره کرد (دادورخانی و لاریجانی، ۱۳۹۰: ۲۷). چگونه مردم محلی و صاحبان خانه‌های دوم محافظ روستای خود هستند و در همان زمان، به توسعه روستایی می‌اندیشند. باوجوداین، هجوم صاحبان خانه‌های دوم هنوز هم بر علل درگیری در بهره‌گیری از زمین‌های موجود در روستا مؤثر است (Farstad & Fredrik, 2013:47).

ابعاد دوگانه مطالعاتی نیز وجود دارد که هم‌زمان به دو بعد مثبت و منفی گردشگری پرداخته‌اند و بسته به موقعیت زمان و مکان، بعضی مواقع این پیامدها سودمند و اما بعضی مواقع نیز آسیب رساننده می‌دانند. گذر زمان باعث به وجود آمدن شرایط جدیدی در عرصه گردشگری شده که به تعاملات ثانویه منجر می‌شود (مرادی و همکاران ۱۴۰۰: ۳۰۱). بررسی رابطه بین توسعه گردشگری و خانه‌های دوم، بیانگر رابطه مستقیم است، اما در ارتباط با مهاجرت‌های معکوس دائم هیچ رابطه‌ای بین توسعه گردشگری خانه‌های دوم و مهاجرت‌های معکوس دائم وجود ندارد (قدیری معصوم، ۱۳۸۹: ۵۳).

نتایج نشان‌دهنده تمایل صاحبان خانه‌های دوم به حفظ حریم خصوصی و فرار از محیط باز است. الگوهای انزوای فضایی در میان خانه‌های دوم در منطقه بررسی شده وجود دارد. این الگوها به‌طور بالقوه پیامدهای زیست‌محیطی چشمگیری دارند (Rivera, May 2012:174) تحلیل تطبیقی شهرک‌های گردشگری و خانه‌های دوم نشان‌دهنده دو الگوی متفاوت از ترکیب فعالیت‌ها در روستاها است. به عنوان یک راهبرد اقتصادی می‌توان گفت حفظ زمین‌های کشاورزی نسبت به شهرک‌های ویلایی و گردشگری در اولویت است (ملکی و همکاران، ۱۴۰۴:۱۹).

مزرعه گردشگری نوعی از معماری کسب‌وکار است که پرورش جاندار و/یا فرآوری محصول کشاورزی را با گردشگری مرتبط می‌کند تا درحالی که برای مزرعه یا صاحب کسب‌وکار درآمد ایجاد می‌کند؛ بازدیدکنندگان را نیز به خود جذب کند. این بخش گردشگری در دهه‌های اخیر اهمیت ویژه‌ای در اروپا به دست آورده است زیرا جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی پایداری را ترکیب می‌کند. برخلاف گردشگری روستایی عمومی، گردشگری کشاورزی مستقیماً در مزارع کشاورزی انجام می‌شود (Arne, 2025) مزرعه گردشگری پتانسیل ترویج توسعه اجتماعی و اقتصادی را دارد درحالی که اثرات نامطلوب زیست‌محیطی را کاهش می‌دهد، با این حال، مطالعات برجسته، پژوهش‌ها و مسائل غالب در گردشگری کشاورزی همچنان کمیاب است (Ndhlovu & Dube, 2024:3) در این پژوهش، منظور از مزرعه گردشگری بومی، ترکیب گردشگری بومی همسو با فضای پرورش جاندار می‌باشد که از تحلیل عاملی گزاره‌های تأییدشده صاحبان کسب‌وکار روستایی استخراج گردیده است.

از اواسط قرن بیستم پارادایم توسعه برون‌زا در توسعه روستایی مسلط شد. این پارادایم با رویکردی از بالا به پایین مشخص می‌شود که در آن بازیگران خارجی مداخلات توسعه را در روستا طراحی و اجرا می‌کنند. تمرکز غالب بر رشد اقتصادی و نوسازی، بدون توجه به بافت منحصربه‌فرد اجتماعی، فرهنگی و محیطی جوامع روستایی بوده است. همین امر، مانع مشارکت و مالکیت محلی و کاهش پایداری و اثربخشی می‌شد. در پاسخ به این محدودیت‌ها، پارادایم توسعه درون‌زا در اوایل دهه ۹۰ میلادی به‌عنوان مثال یک رویکرد جایگزین پدیدار شد. پارادایم درون‌زا، دانش، منابع و ظرفیت‌های محلی را اولویت‌بندی می‌کند و هدف آن توانمندسازی جوامع روستایی برای هدایت فرایندهای توسعه خودشان است. این رویکرد از پایین به بالا بر مشارکت جامعه، حکمرانی محلی و حفظ میراث فرهنگی تأکید دارد. درحالی که پارادایم درون‌زا دستاوردهای ارزشمندی ارائه می‌داد؛ اما نگاه یک‌سویه آن مانع درک پیچیدگی‌های توسعه روستایی می‌شد و از ظرفیت‌های بیرونی غفلت می‌کرد. بر همین اساس، در سال‌های اخیر، علاقه فرایندهای به «راه سوم» یا پارادایم توسعه درون‌زای جدید روستایی مطرح شد که فراتر از دوگانگی برون‌زا و درون‌زاست. رویکردهای حاکم بر پارادایم درون‌زای جدید مبتنی بر اصول مدل‌های درون‌زا بوده، اما درک دقیق‌تری از پویایی شبکه و ساختار قدرت در مناطق روستایی در برمی‌گیرد (مختاری کرچگانی، ۱۴۰۳:۲۱۱). در این میان سؤال پژوهش این است که جایگاه و نقش مزرعه گردشگری در فضاهای کسب‌وکار روستاهای درون‌زا (فاقد توسعه و پشتیبانی) کدام است؟

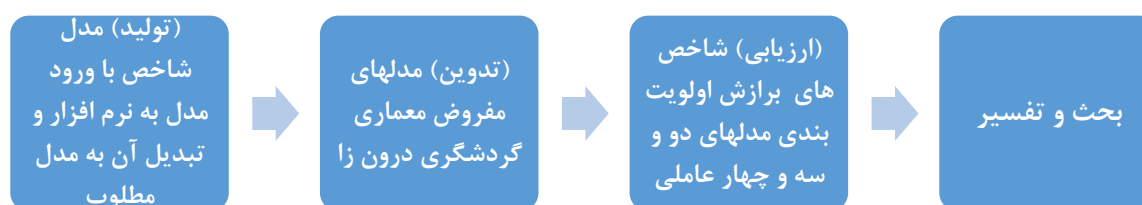
روش پژوهش

این پژوهش با هدف یافتن جایگاه مزرعه گردشگری در مدل معادلات ساختاری معماری فضاهای کسب‌وکار روستایی انجام می‌گیرد. برای محدود کردن و تعیین جامعه هدف، ابتدا برنامه‌های فرادستی موردبررسی و در نهایت منظومه بابل کنار به عنوان نمونه موردی برای این پژوهش انتخاب گردید. روش پژوهش تحلیل مسیر و همبستگی، جامعه آماری صاحبان مشاغل و تولیدکنندگان روستایی و روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای و حجم نمونه ۱۸۰ عدد تعیین و از پرسشنامه بسته به عنوان یک ابزار متداول جمع‌آوری اطلاعات استفاده شد. درنهایت پرسشنامه‌ها در میان کارآفرینان

گردشگری، نوغانداران و مغازه‌داران توزیع شد که در نهایت، با احتساب ریزش نمونه، ۱۸۴ پرسشنامه برای تحلیل نهایی باقی ماند. دلایل اصلی عدم امکان جمع‌آوری تعداد بیشتری از پرسشنامه‌ها عبارت بودند از: کهولت سن بسیاری از روستاییان، سطح سواد پایین ایشان، حضور فصلی نسل جوان روستا، استقرار بخشی از روستاییان در قشلاق در فصل تابستان، تعطیلی مدارس و مشغولیت زیاد در فصل برداشت محصول. در نهایت داده‌های حاصل از پرسشنامه‌ها در نرم‌افزار اس‌پی‌اس‌اس^۱ و آموس^{۲۰} بررسی گردید.

مدل‌سازی معادلات ساختاری یک کلاس از روش‌هاست که به دنبال نشان دادن فرضیه‌ها در مورد داده‌های مشاهده‌شده و تبدیل آن به تعداد کمتری پارامترهای "ساختاری" است که توسط یک مدل مفهومی یا نظری فرضیه‌ای تعریف شده است. (Kaplan 2001) این مدل روابط بین تمام اهرم‌ها و ویژگی‌ها بزرگ را شناسایی می‌کند و تأثیر آن‌ها را بر یکدیگر اندازه‌گیری می‌کند، درحالی‌که تکنیک‌های دیگر فقط تأثیر ویژگی‌ها را بر نتیجه کسب‌وکار (متغیر وابسته) یا یک ایده واحد در نظر می‌گیرند. (گودرزی و همکاران، ۱۳۹۸).

پژوهش در ۴ بخش ورود مدل به محیط AG، تدوین مدل‌های مفروض، ارزیابی و مقایسه شاخص‌ها و رتبه‌بندی اجرا گردید.

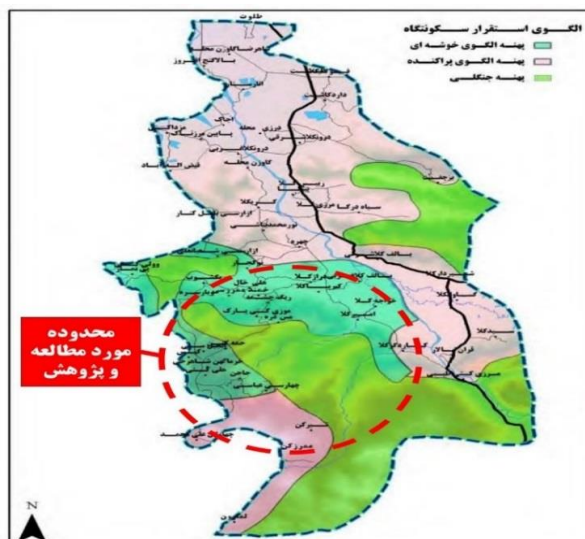
شکل ۱. مراحل اجرای پژوهش

در مرحله اول (تبدیل مدل ورودی به مدل مطلوب) با توجه به فرمت و مفاهیم اولیه نرم‌افزار، متغیرهای مستقل و وابسته به مشاهده‌شده، پنهان و خطا تبدیل و مدل اولیه وارد و به یک مدل قابل تجزیه و تحلیل اولیه ولی غیرقابل قبول از نظر نرم‌افزار دست‌یافته شد. برای رسیدن به مدل مطلوب از چندین روش استفاده شد: ۱- بررسی شاخص‌های مدل فیت در نرم‌افزار ۲- حذف و جابجایی متغیرهای مشاهده‌شده (اجزاء متغیر) در بین متغیرهای پنهان) به نحوی که ۲ متغیر پنهان (تحلیل عاملی مرتبه ۲) و ۸ متغیر آشکار (تحلیل عاملی مرتبه ۱) نیز در این مرحله حذف یا بین متغیرها جابجا گردید. در تغییر نام، توجه به مدل فرض پژوهش، ابعاد معمارانه و جایگاه متغیر (مستقل، میانجی، وابسته) و سعی در جامعیت مدل صورت پذیرفت و مدل نهایی برازش شده پژوهش به صورت شکل شماره ۴ درآمد. سپس با حذف عامل برون‌زای توسعه و پشتیبانی روستا و حفظ گردشگری پرورش جاندار بومی به ۴ مدل دست‌یافته شد، مدل ۴ عاملی، ۳ عاملی و دو عاملی در ادامه به ارزیابی شاخص‌های ۱۱ گانه برازش و در انتها به مقایسه و رتبه‌بندی روابط ساختاری درون‌زای گردشگری و کسب‌وکار روستایی پرداخته شد.

محدوده مورد مطالعه

بخش بابل کنار بخشی از شهرستان بابل در استان مازندران است و در شمال ایران واقع شده است. این بخش در جنوب شهر بابل قرار دارد و از مناطق سرسبز و خوش آب و هوای این شهرستان به شمار می‌رود. موقعیت جغرافیایی دقیق بابل

کنار را می‌توان به این شکل بیان کرد: جنوب شهرستان بابل، استان مازندران. شهر بابل، مرکز شهرستان بابل در ۱۷ کیلومتری جنوب دریای مازندران و ۲۵ کیلومتری شمال رشته‌کوه البرز قرار دارد و بابل رود نیز از میان آن می‌گذرد. جهت انتخاب سایت ابتدا به برنامه‌های فرادستی اشتغال پایدار منظومه روستایی مراجعه و با توجه به آیت‌های زبان فارسی و نزدیکی به تهران، ناحیه ۷ منظومه بابل کنار به عنوان نمونه موردی انتخاب گردید.

شکل ۲. محدوده مورد مطالعه طرح بابل کنار - منبع: طرح اشتغال پایدار بنیاد مسکن

یافته‌ها

جامعه آماری پژوهش شامل ۶۳٪ مرد و ۳۷٪ زن می‌باشد و درصد مردان دو برابر زنان می‌باشد. از نظر سنی، ۴۴٪ جوان و ۴۴٪ میان سال بودند و اکثر تولیدکنندگان را افراد جوان و میان سال تشکیل می‌دادند (در بازدید حضوری مشخص گردید که افراد سالمند به علت نداشتن سواد کمتر در پاسخگویی مشارکت می‌کردند). از نظر تحصیلات ۳۰٪ زیر دیپلم، ۲۹٪ دیپلم تا لیسانس و ۳۵٪ بالاتر از لیسانس بودند که تقریباً به صورت مساوی توزیع شده بود. از نظر نحوه فعالیت، ۳۸٪ خانگی، ۳۷٪ خانوادگی و ۱۱٪ تعاونی بود که نشان از سطح بالای مشاغل خانگی و خانوادگی در ناحیه روستایی داشت. همچنین اکثر فعالیت‌ها به میزان ۵۹٪ مالکانه بود و بیش از ۳۹٪ سابقه کار بالای ۱۰ سال دارا بودند که نشان از تجربه خوب ایشان در کسب و کار روستایی دارد.

جدول شماره ۱ تعریف عوامل پژوهش بر اساس تحلیل عاملی مرتبه اول و دوم یافته‌های میدانی را نشان می‌دهد. در تحلیل عاملی مرتبه اول، ۳۲ عامل استخراج گردید. با توجه به اینکه تعداد عوامل زیاد بود، مجدد تحلیل عاملی مرتبه دو شد تا در نهایت ۵ عامل مرتبه ۲ و ۱۲ عامل مرتبه ۱ به عنوان زیر عامل استخراج و مبنای تولید جدول شماره ۲ گردد.

جدول ۱. تعریف عوامل پژوهش بر اساس گزاره‌های پرسشنامه میدانی

خلاصه	عامل اصلی (اصل)	عامل فرعی (قانون)	گزاره‌ها و کدها
معماری خارجی غیرمسکونی	مکان‌یابی و معماری خارجی	شرایط	استفاده بهینه از ساختمان و فضاهای بلااستفاده و در خارج فصول کاری، توجه به
		محیطی (زمینه)	ویژگی‌ها خاص فضا و کاهش هزینه، تبدیل دامداری به تلبار جهت رونق اقتصادی روستا
	متوسط مقیاس و تبدیل	تبدیل، نسبت، سازگاری مجاورت	فاصله زنبورستان، تلبار ابریشم، گاو و گوسفند بدون مزاحمت، نسبت فضاهای ابریشم به (کل دامداری - خانه) در زمان و پس از پرورش ابریشم، درصد بازشو و سطوح شفاف نمای اقامتگاه بومگردی، تبدیل خانه، بناهای ارزشمند، زیرسروانی،

بومگردی به (تلنبار، بومگردی، مدرسه عسل ابریشم، تولید فرآوری ابریشم)، فضاهای مقیاس متوسط (تعاونی، غیر روستایی، روستایی)، مصالح کف و نمای کارگاه فرآوری، مغازه بایستی مدرن باشد.			
کسب و کار همسو	مرغداری و گوسفند و گاوداری بومی می‌تواند مجاور هم بدون مزاحمت قرار گیرند.		
مزرعه گردشگری بومی	ترکیب پرورش (جاندار) و گردشگری بومی	گردشگری	مغازه فرآوری ابریشم و رونق اقتصادی روستا - پرند، بومگردی در معرض دید یکدیگر، خلأ کارگاه ریسندگی رنگریزی، نصب پرده؛ تمهید کنترل ورود آفت توجه به فضاهای نوغان، خلأ فضاهای فروش ابریشم، تبدیل بناهای قدیمی ارزشمند به کلینیک عسل، ابریشم و رونق اقتصادی
توسعه و پشتیبانی روستا	تکمیل زنجیره نوغان و بومگردی و اشتغال زنان و روستاییان	پشتیبانی نوغان	توتستان پشتیبان به صورت یک پارک گردشگری و رونق کسب و کار، کمبود و خلأ در فضای پله خشک کن، اگر بخشی از خانه به بومگردی اختصاص یابد، ناسازگارند.
مسکن معیشتی	معماری داخلی تجهیزات ریز مقیاس	کارآفرینی زنان و توسعه روستایی	مصالح جدید، مستحکم گران مناسب مغازه و فضاهای بومگردی، استفاده از بخشی از بنا به عنوان فضای کسب و کار و اشتغال زنان و روستاییان، جانمایی فضاهای بومگردی: وسیع و پراکنده بین مسکن روستایی، تکمیل زنجیره فضاهای ابریشم فضاهای میکرو: شخصی داخل اتاق و اشتغال زایی، فضای آغل گوسفند با مسکن یا بومگردی مجاور بدون مزاحم، محدودیت نابجای منابع طبیعی باعث تغییر معماری از بومی به نوین، جانمایی فضای کسب و فروش: وسیع و پراکنده بین مسکن و پرورش و فرآوری: شیرگاه (ورودی تهران)، اگر بخشی از دامداری به بومگردی اختصاص یابد، سازگارند، جانمایی، توجه به پرورش ماهی
		تجهیزات بومی	نخ ریس سنتی و قفسه بومی (نوکا) در کسب و کارهای خانگی، توجه به زنبورستان
		تجهیزات جدید	جانمایی فضای پرورش و فرآوری متمرکز در بخشی از روستا، درصد بازشو و پنجره خور و سطوح شفاف نما دام سنگین، نخ‌ریسی جدید (برقی) در کسب و کار خانگی
روستا - مزرعه خلاق	توسعه فرآوری کشت فروش جدید	کسب و کار جدید	بومگردی و رونق کسب و کار، کمبود و خلأ فضای تلنبار، فضای کسب و فروش، متمرکز در بخشی از روستا، فروشگاه صنایع دستی و رونق اقتصادی، ممنوعیت کاشت درختان میوه در روستای جنگلی و کاهش درآمد کشاورز
		فرآوری فروش کشت درخت	جانمایی فضاهای پرورش و فرآوری در هلی دشت (بازارچه هفتگی)، فرآوری محصولات در و رونق اقتصادی، کشت درختان چوبی جنگلی و احیا بناهای چوبی

تولید مدل شاخص با ورود مدل به نرم افزار و تبدیل آن به مدل مطلوب

در این مرحله با توجه به فرمت و مفاهیم اولیه نرم افزار، متغیرهای مستقل و وابسته به مشاهده شده، پنهان و خطا تبدیل و مدل اولیه وارد و آنالیز و با حذف برخی روابط (فلش‌ها) میان متغیرهای میانجی و وابسته، به یک مدل قابل تجزیه و تحلیل اولیه از نظر نرم افزار دست یافته شد. برای رسیدن به یک مدل مناسب از نظر اندیشمندان و نرم افزار، پژوهشگر همواره به معیارهایی نیاز دارد تا با کمک گرفتن از آن‌ها و تفسیرشان، به ارزیابی از مدل تدوین شده بر مبنای چهارچوب نظری و پیشینه تجربی دست زند. این معیارها که اغلب به نام شاخص برازش^۱ خوانده می‌شود. این شاخص‌ها در نرم افزار عبارت‌اند از شاخص مقتصد ($>0/05$)، درجه آزادی (+)، پارامتر نرمال (-)، کای اسکویر، کای اسکویر نسبی (بین ۱ تا ۳)، توکر- لوییس، برازش نرمال، برازش نسبی، برازش افزایشی (مطلوب هر ۵ شاخص بالای ۰/۹)، برازش تطبیقی (بالای ۰/۹)، مجذور میانگین مربعات خطای برآورد (کمتر از ۰/۰۵) برای رسیدن به مدل مطلوب از چندین روش استفاده شد: ۱- بررسی شاخص‌های بالا در نرم افزار ۲- حذف و جابجایی متغیرها جهت بهبود شاخص‌ها به نحوی که ۲ متغیر پنهان و ۸ متغیر آشکار در این مرحله حذف یا جابجا شد.

وزن رگرسیونی

در ادامه در جدول شماره ۳، وزن رگرسیونی و رتبه‌بندی استاندارد رابطه مزرعه گردشگری با سایر مؤلفه‌ها و اجزاء خود داده شده است. بر این اساس بیشترین وزن رگرسیونی استاندارد مزرعه گردشگری با مسکن معیشتی به میزان ۱/۶۸ و در ارتباط با اجزاء نیز بهترین جزء، گردشگری بومی به میزان استاندارد ۰/۶۱ است.

جدول ۲. وزن رگرسیونی ارتباط مزرعه گردشگری با سایر مؤلفه‌ها و اجزاء پژوهش

سطح معناداری	نسبت بحرانی	خطای استاندارد	رتبه‌بندی استاندارد	برآورد استاندارد	برآورد غیراستاندارد	تأثیرگذار	تأثیرپذیر
***	۴/۵۶	۰/۱۶	۳a	۰/۵۷	۰/۷۴	مزرعه گردشگری	روستا- مزرعه خلاق
***	۴/۶۵	۱/۵۴	۲a	۰/۹۲	۷/۱۵	مزرعه گردشگری	معماری غیرمسکونی
۰/۰۴	۲/۰۱	۰/۴۲	۱a	۱/۶۸	۰/۸۴	مزرعه گردشگری	مسکن معیشتی
			۲b	۰/۵۸	۱/۰۰	مزرعه گردشگری	پرورش فروش نوغان
***	۵/۹	۰/۱۱	۱b	۰/۶۱	۰/۶۶	مزرعه گردشگری	گردشگری بومی
***	۳/۴۶	۰/۰۹	۳b	۰/۳۱	۰/۳	مزرعه گردشگری	کسب‌وکار همسو

تدوین مدل‌های مفروض معماری گردشگری درون‌زا

در این مرحله با حذف عامل برون‌زای توسعه و پشتیبانی و حفظ مزرعه گردشگری به ۶ مدل دست‌یافته شد: مدل ۴ عاملی شاخص (حذف عامل برون‌زای توسعه پشتیبانی روستا): شامل عوامل مزرعه گردشگری- مسکن معیشتی، مزرعه خلاق و معماری غیرمسکونی.

مدل ۳ عاملی با حذف معماری غیرمسکونی: شامل عوامل مزرعه گردشگری، مزرعه خلاق و مسکن معیشتی.

مدل ۳ عاملی با حذف مسکن معیشتی: شامل عوامل مزرعه گردشگری، مزرعه خلاق و معماری غیرمسکونی.

مدل ۳ عاملی با حذف مزرعه خلاق: شامل عوامل مزرعه گردشگری، مسکن معیشتی و معماری غیرمسکونی.

مدل‌های ۲ عاملی: حفظ عامل مزرعه گردشگری و ترکیب آن با عوامل مسکن معیشتی، مزرعه خلاق و معماری غیرمسکونی.

در جدول شماره ۳ مدل‌های مختلف رابطه مزرعه گردشگری با سایر عوامل معماری کسب‌وکار روستایی داده شده است. سمت چپ کد مدل و سمت راست توضیحاتی داده شده است. برای تولید مدل‌های مناسب، ابتدا مدل اولیه برازش شده (شاخص) قرار داده شد، سپس عامل برون‌زای توسعه و پشتیبانی روستا حذف گردید تا فقط عوامل درون‌زا باقی بماند و بدین صورت مدل ۴ عاملی به صورت کد ۰۱ باقی ماند. این مدل توسط نرم‌افزار آموس ارزیابی گردید و تمامی شاخص‌ها مطلوب و در سطح بالاتری از مدل شاخص قرار گرفت. در مرحله بعد با حفظ مزرعه گردشگری و حذف سایر عوامل، ۳ مدل سه عاملی و ۳ مدل ۲ عاملی نیز ایجاد و ارزیابی گردید و شاخص‌های هر یک اندازه‌گیری شد که نتایج آن در جدول شماره ۴ داده شده است.

جدول ۳. مدل روابط ساختاری مزرعه گردشگری با سایر عوامل معماری کسب و کار روستایی

نتایج و توضیحات:	مدل ساختاری مفروض	کد مدل
رابطه ساختاری ۵ عاملی: مدل شاخص و مبنای: همان‌طور که در شکل دیده می‌شود، رابطه مستقیم توسعه و پشتیبانی روستا (مزرعه گردشگری) با مسکن معیشتی منفی ($-۱/۳۲$) می‌باشد ولی رابطه آن با مزرعه گردشگری مثبت ($+۰/۷۷$) و رابطه مزرعه با مسکن معیشتی مثبت است ($+۱/۶۸$). بنابراین مزرعه گردشگری می‌تواند به عنوان یک واسطه و میانجی نقش مناسبی را در توسعه مسکن معیشتی ایفا نماید. شاخص سایر مدل‌ها با این مدل انجام می‌شود.		۰- مدل شاخص
رابطه ساختاری ۴ عاملی- کد ۰۱: در این مدل تأیید شده، مزرعه گردشگری تأثیرگذار، مسکن معیشتی و معماری غیرمسکونی تأثیرپذیر و مزرعه خلاق میانجی می‌باشد. تمام تأثیرها به جز رابطه مزرعه خلاق بر معماری غیرمسکونی مثبت می‌باشد. در این مدل، عامل مزرعه گردشگری در این مدل قابل حذف نیست چرا که اگر حذف شود مدل قابل ارزیابی و تأیید نیست.		۰۱
رابطه ساختاری ۳ عاملی- کد ۰۲: در این ساختار مزرعه گردشگری تأثیرگذار، مزرعه خلاق، میانجی و مسکن معیشتی تأثیرپذیر است. این رابطه در رتبه ۴ مدل‌های پیشنهادی قرار می‌گیرد.		۰۲
رابطه ساختاری ۳ عاملی- کد ۰۳: مزرعه گردشگری تأثیرگذار، معماری غیرمسکونی تأثیرپذیر و مزرعه خلاق میانجی است که بر اساس جدول رتبه ۲ ساختار ۳ عاملی و در کل رتبه ۵ روابط ساختاری کسب و کار روستایی دارد.		۰۳
رابطه ساختاری ۲ عاملی- کد ۰۴: مزرعه گردشگری تأثیرگذار و مزرعه خلاق تأثیرپذیر و دارای رتبه ۳ کل و پایین‌ترین رتبه ساختارهای دو عاملی		۰۴
رابطه ساختاری ۲ عاملی- کد ۰۵: ساده‌ترین و رتبه ۱ روابط ساختاری. در این ساختار مزرعه گردشگری بومی تأثیرگذار و مسکن معیشتی تأثیرپذیر است.		۰۵
رابطه ساختاری ۲ عاملی- کد ۰۶: مزرعه گردشگری تأثیرگذار و کسب و کار غیرمسکونی تأثیرپذیر است و رتبه ۲ ساختارهای مفروض پژوهش را دارا می‌باشد.		۰۶

نتایج ارزیابی شاخص‌های برازش اولویت‌بندی مدل‌های دو و سه و چهار عاملی

در جدول شماره ۴ مدل‌های مسیر بر اساس ضرایب استاندارد شاخص‌های مختلف مقایسه و اندازه‌گیری شد. همان‌طور که دیده می‌شود هر چه تعداد متغیرها، اجزاء و روابط در مدل ساختاری کاهش یابد، شاخص‌ها بهتر شده و برازش مدل افزایش می‌یابد.

جدول ۴. شاخص‌های برازش کد-مدل‌های مفروض ۲ و ۳ و ۴ عاملی پژوهش

عنوان	معنای شاخص	مقدار مطلوب	شاخص ۵ عامل	۰۱ عامل ۴	۰۲ سه عامل	۰۳ سه عامل	۰۴ دو عامل	۰۵ دو عامل	۰۶ دو عامل
p	مقتصد (معناداری)	$> 0/05$	۰/۰۵	۰/۳	۰/۹۳	۰/۲۳	۰/۵۴	۰/۷۷	۰/۵۶
npar	پارامتر نرمال	کاهش	۴۳	۳۵	۲۷	۲۷	۱۹	۱۶	۱۶
CMIN	کای اسکویر	کاهش	۶۳/۷۸	۳۳/۶	۹/۱۹	۲۰/۹	۶/۹۸	۱/۸۳	۲/۹۶
df	درجه آزادی		۶۶،۴۷	۳۰	۱۷	۱۷	۸	۴	۴
DF.CMIN	کای اسکویر نسبی	< 2	۱/۳۶	۱/۱۲	۰/۵۴	۱/۲۳	۰/۸۷	۰/۴۶	۰/۷۴
NFI	برازش نرمال	$> 0/9$	۰/۸۲	۰/۸۷	۰/۹۴	۰/۹	۰/۹۵	۰/۹۷	۰/۹۷
RFI	برازش نسبی	$> 0/9$	۰/۷۵	۰/۸	۰/۹۱	۰/۸۳	۰/۹	۰/۹۲	۰/۹۲
IFI	برازش افزایشی	$> 0/9$	۰/۹۵	۰/۹۸	۱/۰۵	۰/۹۸	۱/۰۰	۱/۰۴	۱/۰۱
TLI	توکر-لوییس	$> 0/9$	۰/۹۲	۰/۹۷	۱/۰۹	۰/۹۶	۱/۰۱	۱/۱۲	۱/۰۳
CFI	برازش تطبیقی	$> 0/9$	۰/۹۴	۰/۹۸	۱/۰۰	۰/۹۸	۱/۰۰	۱/۰۰	۱/۰۰
RMSEA	مجذور ... خطای برآورد	$< 0/05$	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۰	۰/۰۳	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
رتبه‌بندی مدل‌ها بر اساس شاخص‌ها:									
			۷	۶	۴	۵	۳	۱	۲

بحث

ساده‌ترین و مطلوب‌ترین ساختار (مدل دو عاملی کد ۰۵):

کد مدل ۰۵ بهترین نتیجه را در بین تمامی مدل‌های معادلات ساختاری مفروض به دست آورد. کای اسکویر (CMIN) این مدل کمترین مقدار و به میزان ۱/۸۳ (در مقایسه با مقدار ۶۳/۷۸ مدل شاخص) و معنای آن این است که مدل تدوین‌شده به مدل اشباع نظری بسیار نزدیک است. مقدار خطای این مدل ۰ و شاخص‌های تطبیقی بالای ۱ می‌باشد. این مدل به رابطه ساختاری بین مزرعه گردشگری و مسکن معیشتی می‌پردازد. بررسی میدانی نشان می‌دهد مزرعه گردشگری بومی تا ۲۰٪ به فروش محصولات مسکن معیشتی کمک می‌کند. بنابراین بهترین ساختار در بین گزینه‌ها، توسعه رابطه بین مزرعه گردشگری و مسکن معیشتی است. در این مدل میزان خطای برآورد به مقدار ۰/۰۰ کاهش می‌یابد. فقط شاخص برازش نسبی RFI قابل قبول و شاخص‌های تطبیقی همگی بسیار مطلوب است. ایراد آن کم بودن تعداد عوامل دخیل است. این مدل راحت‌ترین روش برنامه‌ریزی روستاهای کوچک را پیشنهاد می‌دهد.

پیچیده‌ترین ساختار معماری کسب‌وکار روستایی (مدل چهار عاملی کد ۰۱):

کد ۰۱ پس از مدل شاخص اولیه، دارای بیشترین عامل (۴ عاملی) است که ضعیف‌ترین نتایج را در بین مدل‌های مفروض به دست آورد اما بیشترین ترکیب عوامل درون‌زای دخیل در روابط ساختاری معماری کسب‌وکار روستایی را در نظر گرفته است. کای اسکویر (CMIN) این مدل در مقایسه با مدل شاخص نصف و مطلوب شده است. مقدار خطای این مدل ۰/۰۳ و شاخص‌های تطبیقی قابل قبول می‌باشد. این مدل به رابطه ساختاری بین مزرعه گردشگری، مسکن

معیشتی، روستا- مزرعه خلاق و معماری کسبوکار غیرمسکونی می‌پردازد. پیچیده‌ترین ساختار درون‌زای قابل قبول در بین گزینه‌های بررسی شده را پیشنهاد می‌دهد.

مدل بهینه معماری کسبوکار روستایی (مدل سه عاملی کد ۰۲):

کد ۰۲ در بین ۶ مدل رتبه ۴ را به دست آورد. یک مدل سه عاملی درون‌زا است که به رابطه ساختاری بین مزرعه گردشگری، مسکن معیشتی، روستا- مزرعه خلاق می‌پردازد. کای اسکویر (CMIN) این مدل ۹/۱۹ که کمتر از ۱۰ است و نشان از آن دارد که مدل مفروض بسیار به مدل اشباع نظری نزدیک است. مقدار خطای این مدل ۰/۰۰ و شاخص‌های تطبیقی یک مورد قابل قبول و ۴ مورد بسیار خوب می‌باشد. با توجه به این موارد، این مدل بهینه‌ترین روش برنامه‌ریزی کسبوکار روستایی را پیشنهاد می‌دهد.

در ساده‌ترین مدل ۲ عامل «مزرعه گردشگری» و «مسکن معیشتی» حضور داشتند و شاخص‌ها در بهترین حالت خود قرار داشتند در پیچیده‌ترین مدل ۴ عامل «مزرعه گردشگری»، «مزرعه خلاق»، «مسکن معیشتی» و «معماری غیرمسکونی» حضور داشتند که پایین‌ترین مقدار شاخص‌ها وجود داشت اما برای برنامه‌ریزی‌های پیچیده توصیه می‌شود. اما مدل بهینه، یک مدل با حضور ۳ عامل «مزرعه گردشگری»، «مزرعه خلاق» و «مسکن معیشتی» است که هم درون‌زاست و نیاز به عامل خارجی ندارد. هم تعداد عوامل زیاد است و در روستاهای با پتانسیل ضعیف گردشگری نیز قابل اعمال است هم شاخص‌های قابل قبولی دارد و مدل مورد تأیید نرم‌افزار می‌باشد.

جدول ۵. پیشنهاد تعداد عوامل دخیل در معماری کسبوکار در روستای گردشگری درون‌زا

رتبه کل	تعداد عامل	تأثیرگذار	میانجی	تأثیرپذیر	اولویت با توجه به تعداد عامل
۱	۲	مزرعه گردشگری		مسکن معیشتی	اول ۲ عاملی - توجه به رابطه این دو عامل در برنامه‌ریزی ساده
۲	۲	مزرعه گردشگری		غیرمسکونی	دوم ۲ عاملی - توسعه بناهای غیرمسکونی در اولویت اول نیست.
۳	۲	مزرعه گردشگری		مزرعه خلاق	سوم ۲ عاملی - پیشنهاد نمی‌شود.
۴	۳	مزرعه گردشگری	مزرعه خلاق	مسکن معیشتی	اول ۳ عاملی - مزرعه گردشگری و خلاق می‌تواند مسکن معیشتی را توسعه دهد.
۵	۳	مزرعه گردشگری	مزرعه خلاق	غیرمسکونی	دوم ۳ عاملی - پیشنهاد نمی‌شود.
۶	۴	مزرعه گردشگری	مزرعه خلاق	غیرمسکونی	در برنامه‌ریزی در مقیاس ناحیه روستایی که این عوامل وجود دارد، می‌توان از این مدل بهره برد.
۷	۵	توسعه پشتیبانی	۳ عامل دیگر	غیرمسکونی	واحد توسعه پشتیبانی به عنوان آغازگر، محرک و تسهیل گر در خدمت توسعه کسبوکار روستایی قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

در نتیجه، این مطالعه نشان داد که حذف عامل خارجی «توسعه و پشتیبانی روستا» شاخص‌های ارزیابی را در تمام مدل‌های فرضی بهبود می‌بخشد. همچنین در برنامه‌ریزی و طراحی فضاهای تجاری روستایی، توصیه می‌شود بر حداقل عوامل لازم تمرکز کنید. ساده‌ترین و مؤثرترین ساختار دو عامل را برجسته می‌کند: مزارع گردشگری و مسکن معیشت. پیچیده‌ترین مدل شامل چهار عامل است: «مزرعه گردشگری»، «مسکن معیشتی»، «مزرعه خلاق» و «معماری غیرمسکونی»، اما ضعیف‌ترین نتایج را در میان مدل‌های پیشنهادی تولید کرد. ساختار بهینه یک مدل سه عاملی است

که شامل «مزرعه گردشگری»، «مسکن معیشتی» و «مزرعه خلاق» است. حذف عامل خارجی، همراه با ارزیابی، اعتبارسنجی و تفسیر مدل‌های کسب‌وکار مزرعه گردشگری، اثربخشی حذف تأثیرات خارجی را در شرایط حفظ نقش عامل درون‌زای مزرعه گردشگری بومی، نشان می‌دهد. این یافته‌ها از چارچوب نظری توسعه روستایی نسل دوم حمایت می‌کنند که بر مدل‌های درون‌زا تأکید دارد. همچنین این پژوهش با یافته‌های حسام و همکاران در عوامل بازاریابی توسعه گردشگری در مواردی چون مکان و دسترسی، رعایت اصول مبلمان و چیدمان فضایی، گسترش موزه‌ها و مجتمع‌های بین راهی، جلوگیری از تخریب زمین‌های کشاورزی و باغی، جاذبه‌های گردشگری مصنوعی (Hesam, et al. 2017:476). و یافته‌های شیخی و همکاران در عواملی چون بازسازی بناهای تخریب‌شده روستایی و بهبود کیفیت مسکن روستایی و زیبایی بصری و حفظ میراث فرهنگی و معنوی از طریق موزه مردم‌شناسی (Sheikhi, et al. 2017:497) و یافته‌های محمودی چناری و همکاران در عواملی چون منظر و چشم‌اندازهای انسان ساخت، امکانات اقامتی و تفریحی، جاذبه‌ها و آثار تاریخی و فرهنگی (محمودی چناری و همکاران، ۱۳۹۷: ۶۰۳) همسو می‌باشد.

حامی مالی

این اثر هیچ حمایت مالی وجود نداشته است.

سهم نویسندگان

نویسنده اول فرم پرسشنامه را آماده کرد، داده‌ها را جمع‌آوری کرد و مقاله را تهیه کرد. نویسنده دوم نظارت بر تحقیق، بررسی و کنترل نتایج، و اصلاح، تجدیدنظر، و نهایی مقاله (مکاتبه). نویسنده سوم اطلاعات را تفسیر کرد و بر تحقیقات نظارت کرد. نویسنده چهارم در تحقیق، طراحی روش، محاسبه و تجزیه و تحلیل اطلاعات شرکت کرد.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و چاپ مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از تمام کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- آمار، تیمور و برنجکار، افسانه. (۱۳۸۸). تحلیل جغرافیایی گسترش خانه‌های دوم در نواحی روستایی شهرستان بندر انزلی بعد از انقلاب اسلامی. *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی (چشم‌انداز جغرافیایی)*، ۴(۹)، ۷-۲۵.
- چراغی، مهدی. (۱۴۰۱). راهبردهای توسعه کسب‌وکارهای گردشگری روستایی. *پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی*، ۳(۷)، ۱-۲۲. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27173747.1401.3.7.3.8>
- حسام، مهدی؛ چراغی، مهدی؛ اکبری، زینب و رهبان، سمیه. (۱۳۹۶). ارزیابی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های آمیخته بازاریابی تأثیرگذار در توسعه گردشگری روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان فومن). *پژوهش‌های روستایی*، ۸(۳)، ۴۷۰-۴۸۷.
- دادورخانی، فضیله و محمدزاده لاریجانی، فاطمه. (۱۳۹۲). پیامدهای گردشگری خانه‌های دوم بر جنبه‌های کالبدی-فیزیکی مناطق روستایی بخش بندپی شرقی شهرستان بابل. *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۴۵(۴)، ۷۵-۱۰۲. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2013.36137>

- داوری، آیتک؛ رنجبر، محسن و توکلان، علی. (۱۴۰۲). کارآفرینی و نقش آن در توسعه اقتصاد روستایی با تأکید بر نقش گردشگری (مطالعه موردی: استان آذربایجان شرقی). *مهندسی جغرافیایی سرزمین*، ۷(۲)، ۳۶۶-۳۵۱.
<https://doi.org/10.22034/JGET.2023.147995>
- رضوانی، محمدرضا. (۱۳۹۸). توسعه گردشگری روستایی (با رویکرد گردشگری پایدار) (چاپ چهارم). مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
- شجاعی‌فرد، علی. (۱۳۹۸). توانمندسازی و ایجاد کارآفرینی روستایی در محیط‌های کسب و کار کوچک. *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۹(۳۶)، ۱۸۵-۱۹۶.
- شهبازی، حسین‌رضا و کاملی، مریم. (۱۴۰۲). جایگاه کارآفرینی روستایی در توسعه پایدار. *جغرافیا و روابط انسانی*، ۶(۱)، ۳۰۸-۳۱۷.
- علیقلی‌زاده فیروزجایی، ناصر؛ بدری، سیدعلی و فرجی سبکبار، حسنعلی. (۱۳۸۶). نگرش جامعه‌میزبان به پیامدهای محیطی و اقتصادی گردشگری در نواحی روستایی نوشهر. *روستا و توسعه*، ۱۰(۱)، ۲۲-۱.
- عیسی‌نژاد، ناهید؛ نجفی‌کانی، علی‌اکبر و خواجه‌شاهکویی، علیرضا. (۱۴۰۲). نقش گردشگری خانه‌های دوم در تحولات فضایی و توسعه اقتصادی روستاهای کوهستانی (مطالعه موردی: روستاهای بخش رودبار قصران شمیرانات). *جغرافیا و توسعه*، ۱۲(۴۳)، ۱۷۲-۱۵۱.
- عینالی، جمشید؛ فراهانی، حسین؛ چراغی، مهدی و عباسی، فریبا. (۱۳۹۷). ارزیابی نقش گردشگری روستایی در توسعه پایدار اجتماعات محلی (مطالعه موردی: روستاهای هدف گردشگری - استان زنجان). *گردشگری و توسعه*، ۷(۲)، ۱۷۱-۱۹۳.
- فاضل‌نیا، غریب؛ کیانی، اکبر؛ رمضان‌زاده لسبویی، مهدی و افشارعمرانی، الهام. (۱۳۹۰). تحلیل آثار خانه‌های دوم بر ساختار روستاهای توریستی از نظر جامعه‌میزبان در روستاهای برسه تنکابن. *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۶(۷)، ۱۰۲-۱۱۹.
- قدیری معصوم، مجتبی؛ حیدری، زهرا و رمضان‌زاده لسبویی، مهدی. (۱۳۹۱). گردشگری خانه‌های دوم و بررسی ابعاد مهاجرتی (بررسی موردی: نواحی روستایی دوهزار، شهرستان تنکابن). *توسعه محلی (روستایی-شهری)*، ۴(۱)، ۵۳-۷۰.
- کردلو، ایوب و احمدی، کوروش. (۱۳۹۹). بررسی نقش گردشگری روستایی در توسعه اجتماعی و اقتصادی روستاها (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان لردگان استان چهارمحال و بختیاری). *جغرافیا و روابط انسانی*، ۳(۲)، ۲۹۸-۳۱۷.
- کرمی بنماران، زهرا؛ خسروی‌پور، بهمن؛ غنیان، منصور و برادران، مسعود. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری بنگاه‌های اقتصادی کوچک و متوسط با محوریت گردشگری روستایی (مطالعه موردی: بخش کن شهرستان تهران). *پژوهش‌های روستایی*، ۵(۴)، ۷۳۷-۷۵۸.
- گلین‌مقدم، خدیجه. (۱۳۸۸). روند شکل‌گیری و گسترش خانه‌های دوم در حوزه‌های جنگلی-کوهستانی شمال کشور در طی سال‌های ۱۳۴۵-۱۳۸۵. *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی (چشم‌انداز جغرافیایی)*، ۴(۹)، ۱۹۱-۲۱۰.
- محمودی چناری، حبیب؛ مطیعی لنگرودی، سیدحسن؛ فرجی سبکبار، حسنعلی؛ قدیری معصوم، مجتبی و یاسوری، مجید. (۱۳۹۸). سنجش ظرفیت محیط روستاهای شهرستان ماسال برای توسعه گردشگری کشاورزی. *پژوهش‌های روستایی*، ۱۰(۴)، ۵۹۶-۶۱۳.
- ملکی چرکوانی، مرتضی؛ مظفر، فرهنگ؛ خان‌محمدی، محمدعلی و صالح صدق‌پور، بهرام. (۱۴۰۴). مدل روابط ساختاری (SEM) معماری فضاهای کسب و کار روستایی (نمونه موردی: ناحیه ۷ منظومه بابل‌کنار). *جغرافیا و روابط انسانی* (مقاله در دست انتشار).
- مرادی، منصور؛ باصری، علی؛ سید، محمود و منصور لک‌ورج، محمدهادی. (۱۴۰۰). بازسازی معنایی تفسیر مردم محلی از تأثیر تغییرات گردشگری در توسعه فرهنگی-اقتصادی جامعه بومی شرق استان گلستان: ارائه نظریه‌ای داده‌بنیاد. *گردشگری و توسعه*، ۱۱(۲)، ۲۹۳-۳۰۶.

ورمزیاری، حجت؛ اسدی، علی؛ کلاتتری، خلیل و رضوانی، محمدرضا. (۱۳۹۳). برآورد میزان تمایل به پرداخت شهروندان برای خدمات گردشگری کشاورزی (مطالعه موردی: شهر قزوین). *پژوهش‌های روستایی*، ۵(۲)، ۳۹۷-۴۲۲.

یاری حصار، ارسطو و محمدی، چنور. (۱۴۰۲). واکاوی نقش گردشگری بر توسعه روستاهای هدف گردشگری شهرستان پاوه. *جغرافیا و روابط انسانی*، ۶(۲)، ۴۷۳-۴۸۹.

References

- Aligholizadeh Firoozjaee, N., Badri, S. A., & Faraji Sabokbar, H. A. (2018). Attitudes of Iranian host communities towards the economic and environmental impacts of tourism in rural areas: A case study of the central part of Noushahr County. *Village and Development*, 10(1), 1-22. [In Persian]
- Anabestani, A. A., Amar, T., & Kaviani, A. (2018). The effect of architectural style of second homes on physical development of rural settlements. *Studies of Human Settlements Planning*, 33-52. [In Persian]
- Anabestani, A., Javanshiri, M., & Kavi, S. (2017). Reviewing the effects of promoting the second-home tourism on physical development. *Journal of Rural Research*, 7(3), 1-24. [In Persian]
- Arne Witt, C. (2024). *Guide to the alien & invasive Caribbean*. CABI Digital Library. <https://cabidigitallibrary.org>
- Chabowski, B. R., & Mena, J. A. (2017). A review of global competitiveness research: Past advances and future directions. *Journal of International Marketing*, 25(4), 1-24.
- Cheraghi, M. (2022). Rural tourism business development strategies (The case of study: Zanjan province). *Economic Geography Research*, 3(7), 42-63. [In Persian]
- Dadvar-Khani, F., & Mohammadzadeh Larijani, F. (2013). Assessment of economic and social effects of second home tourism of rural areas in Babol Township. *Human Geography Research*, 45(4), 75-102. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2013.36137> [In Persian]
- Davari, A., Ranjbar, M., & Tavakolan, A. (2023). Entrepreneurship and its role in the development of rural economy with emphasis on tourism: Case study of East Azerbaijan Province. *Geographical Engineering of Territory*, 7(2), 351-366. <https://doi.org/10.22034/jget.2023.147995> [In Persian]
- Einali, J., Farahani, H., Cheraghi, M., & Abbasi, F. (2018). Assessing the rural tourism role in the sustainable development of local communities (Case study: Tourism destination villages - Zanjan Province). *Journal of Tourism and Development*, 7(2), 171-193. <https://doi.org/10.22034/jtd.2018.69467> [In Persian]
- Farstad, M., & Fredrik Rye, J. (2013). Second home owners, locals and their perspectives on rural development. *Journal of Rural Studies*, 41-51.
- GhadiriMasoum, M., Heydari, Z., & Ramezanzadeh Lasboyee, M. (2012). Second home tourism and aspects of its migration (Case study: Dohezar rural areas, Tonekabon township). *Journal of Community Development (Rural-Urban)*, 4(1), 53-70. <https://doi.org/10.22059/jrd.2012.28898> [In Persian]
- Goodarzi, M., Firouzi, M., & Hassani Kochaki, K. (2020). Structural equation modeling of factors affecting rural knowledge-based realization (Case study: Dekhkoda Village of Hamidieh County). *Journal of Research and Rural Planning*, 9(1), 2383-2495. [In Persian]
- Hesam, M., Cheraghi, M., Akbari, Z., & Rohban, S. (2017). Evaluation and prioritize of marketing mix components influence the development of rural tourism (Case study: Villages of Foman County). *Journal of Rural Research*, 8(3), 470-487. <https://doi.org/10.22059/jrur.2017.63469> [In Persian]
- Janhunen, S., Maija, H., & Pätäri, S. (2014). Owners of second homes, locals and their attitudes towards future rural wind farm. *Energy Policy*, 73, 450-460.

- Kaplan, D. (2001). Structural equation modeling. In *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (pp. 15215-15222).
- Karami Benmaran, Z., Khosravi Poor, B., Ghanian, M., & Baradaran, M. (2015). Identify effective factors in formation of small and medium enterprise oriented rural tourism (Case study: Kan of County, Tehran). *Journal of Rural Research*, 5(4), 737-758. <https://doi.org/10.22059/jrur.2015.53422> [In Persian]
- Kordlou, A., & Ahmadi, K. (2020). Investigating the role of rural tourism in the social and economic development of villages (Case study: Villages of Lordegan city, Chaharmahal and Bakhtiari province). *Geography and Human Relationships*, 3(2), 298-317. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.26453851.1399.3.2.20.7> [In Persian]
- Mahmoodi Chenari, H., Motiee Langrodi, S. H., Faraji Sabokbar, H. A., Ghadiri Masoum, M., & Yasoori, M. (2020). Assessing the capacity of Masal rural environment for the development of agritourism. *Journal of Rural Research*, 10(4), 596-613. <https://doi.org/10.22059/jrur.2019.272118.1310> [In Persian]
- Maleki Charkovani, M., Mozaffar, F., Khan Mohammadi, M., & Saleh Sedghpour, B. (2025). Architectural strategies toward rural business spaces: A synthesis study. *Journal of Architecture and Humanistic Environment*, 2, 1-22. [In Persian]
- Maleki Charkovani, M., Mozaffar, F., Khan Mohammadi, M. A., & Saleh Sedghpour, B. (2025). Structural relations model (SEM) architecture of rural business spaces (Case example: District 7 of the Babylonian system). *Geography and Human Relationships*, e224151. <https://doi.org/10.22034/gahr.2025.517916.2453> [In Persian]
- Mokhtari Karchegani, A., Tavakoli, M., & Portahari, M. (2024). The new paradigm of neo-endogenous rural development: A thematic analysis. *Journal of Rural Research*, 15(2), 208-225. [In Persian]
- Moradi, M., Baseri, A., Seyed, M., & Mansouri Lakoraj, M. H. (2022). Semantic reconstruction of local people's interpretation of the impact of tourism changes on cultural-economic development of the indigenous community of East Golestan Province: Presenting a data theory. *Journal of Tourism and Development*, 11(2), 293-306. <https://doi.org/10.22034/jtd.2021.260255.2192> [In Persian]
- Najafikani, A., & Isanejad, N. (2022). Analysis of the effects of tourism development of second homes in the country (Case study: Rudbar-e Qasran District of Shemiranat Township). *Geography and Development*, 20(66), 177-202. <https://doi.org/10.22111/j.10.22111.2022.6699> [In Persian]
- Ndhlovu, E., & Dube, K. (2024). A global bibliometric analysis of the state of research and dominant issues. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 1-8.
- Rivera, R. (2012). Protecting the idyll but not the environment: Second homes, amenity migration and rural exclusion in Washington State. *Landscape and Urban Planning*, 174-182.
- Salaripour, A., Alizadeh Jorkouyeh, F., Faridi Foshtomi, A., & Yoosefi Matak, H. (2022). Identify the capacity to develop rural business and creative work through agrotourism (Case study: Hendekhaleh Village). *Tourism and Leisure Time Journal*, 7(13), 21-36. [In Persian]
- Shahbazi, H., & Kamli, M. (2023). The role of rural entrepreneurship in sustainable development. *Geography and Human Relationships*, 6(1), 308-317. <https://doi.org/10.22034/gahr.2023.377943.1783> [In Persian]
- Varmazyari, H., Asadi, A., Kalantari, K., & Rezvani, M. R. (2014). Estimation of the willingness to pay of citizens for agritourism services (Case study of Qazvin). *Journal of Rural Research*, 5(2), 397-422. <https://doi.org/10.22059/jrur.2014.52477> [In Persian]
- Vepsäläinen, M., & Pitkänen, K. (2010). Second home countryside: Representations of the rural in Finnish popular discourses. *Journal of Rural Studies*, 26(4), 204-219.
- Yari Hesar, A., & Mohammadi, C. (2023). Analyzing the role of tourism on the development of tourism target villages in Paveh city. *Geography and Human Relationships*, 6(2), 473-489. <https://doi.org/10.22034/gahr.2023.395145.1862> [In Persian]